

ელენე ჯაჯანიძე

სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრი

საქართველოში სამოქალაქო ინტეგრაციის განვითარების პრობლემები

აბსტრაქტი

წინამდებარე სტატიის მიზანია, მკითხველის ყურადღება კიდევ ერთხელ მიაპყროს სამოქალაქო ინტეგრაციის საკითხსა და ინტერკულტურული განათლების მნიშვნელობას. სტატიაში წარმოდგენილია საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური უმცირესობების სამოქალაქო ინტეგრაციის პრობლემატიკა. განხილულია ინტეგრაციის ხელისშემშლელი ფაქტორები და მათი დაძლევის გზები. სტატია მკითხველს აგრეთვე გააცნობს საქართველოში ინტერკულტურული განათლებისა და სოციალური ინტეგრაციის აქტუალობასა და ამ კუთხით განხორციელებულ აქტივობებს. სტატიის ბოლოს მკითხველს ვთავაზობთ არაქართულენოვანი სტუდენტების შეხედულებათა ანალიზს მათი საქართველოში ინტეგრაციის შესახებ და აღნიშნული სირთულეების მოგვარების გზებს.

შესავალი

საქართველო მულტიეთნიკური და მულტიკულტურული ქვეყანაა. 2002 წლის აღწერის მიხედვით, მოსახლეობის 16,2 % ეთნიკურად არაქართველია, მათგან უმეტესი წილი სომხებსა და აზერბაიჯანელებზე მოდის (6,5% - 5,7%). საქართველოში აგრეთვე ცხოვრობენ ქურთები, იეზიდები, ებრაელები, ბერძნები და სხვა ეროვნების წარმომადგენლები, შედარებით მცირე რაოდენობით. განსხვავებული ეთნიკური წარმომავლობა იწვევს ლინგვისტურ, რელიგიურ და კულტურულ განსხვავებულობას. თითოეული ეთნიკური ჯგუფი წარმოადგენს თვითმყოფად კულტურულ ერთეულს,

რომელსაც ამავედროულად განსხვავებული მსოფლმხედველობა ახასიათებს. ეთნიკური ჯგუფების კულტურა და ტრადიციები თავისთავად საინტერესო და დასაფასებელია, თუმცა ყოველდღიური საჭიროებები ეროვნულ უმრავლესობასთან ინტეგრაციის აუცილებლობის საკითხსაც დღის წესრიგში აყენებს.

საზოგადოებრივი ინტეგრაციის პროცესში მნიშვნელოვანი როლი ენიჭება ინტერკულტურული მგრძობელობის განვითარებას, რაც გულისხმობს კულტურათა შორის ტოლფერანტობის ჩამოყალიბებას, მრავალმხრივ ხედვას, საერთო ღირებულებებისადმი პატივისცემასა

და კონფლიქტური სიტუაციების თავიდან არიდებას.

ტოლერანტული დამოკიდებულებების განვითარებისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ხელშეწყობის სხვადასხვა მექანიზმი არსებობს. მათგან ყველაზე მნიშვნელოვანი და ეფექტური საშუალებაა სამოქალაქო ინტეგრაცია ინტერკულტურული განათლების გზით. სამოქალაქო ინტეგრაციის საკითხი საქართველოსთვის, არსებული ეთნიკური ფონიდან გამომდინარე, განსაკუთრებით აქტუალურია. ინტერკულტურული განათლების მნიშვნელობამაც ბოლო წლებში განსაკუთრებული აქტუალობა შეიძინა. სამოქალაქო ინტეგრაციის განვითარებას, უპირველეს ყოვლისა, მხარს უჭერს საქართველოს სახელმწიფო, რაც სახელმწიფო კონსტიტუციაშიც აისახება.

საქართველოს კანონმდებლობა ეთნიკური უმცირესობების ინტეგრაციის შესახებ

საქართველოს კონსტიტუცია ყველა მოქალაქეს, განურჩევლად ეთნიკური წარმომავლობისა, ანიჭებს თავისუფალი სოციალურ-ეკონომიკური და კულტურული განვითარების უფლებას (საქართველოს კონსტიტუცია, თავი 4, მუხლი 129). საქართველოს კანონი იცავს ეთნიკური უმცირესობების უფლებას, ისაუბრონ, წერონ და ილაპარაკონ მშობლიურ ენაზე. უფრო მეტიც, ზოგადი განათლების კანონში ხაზგასმულია,

რომ „საქართველოს მოქალაქეებს, რომლებისთვისაც ქართული ენა მშობლიური არ არის, უფლება აქვთ, მიიღონ სრული ზოგადი განათლება მათ მშობლიურ ენაზე, ეროვნული სასწავლო გეგმის შესაბამისად, კანონმდებლობით დადგენილი წესით“ (მუხლი 4, პუნქტი 3). ხოლო ამავე კანონის მე-13 მუხლის მე-6 პუნქტის თანახმად, „სკოლა ვალდებულია, დაიცვას და ხელი შეუწყოს მოსწავლეებს, მშობლებსა და მასწავლებლებს შორის შემწყნარებლობისა და ურთიერთპატივისცემის დამკვიდრებას, განურჩევლად მათი სოციალური, ეთნიკური, რელიგიური, ლინგვისტური და მსოფლმხედველობრივი კუთვნილებისა“. გარდა ამისა, საქართველოს ზოგადი განათლების კანონი იცავს უმცირესობის უფლებას, „ისარგებლონ მშობლიური ენით, შეინარჩუნონ და გამოხატონ თავიანთი კულტურული კუთვნილება“.

2009 წლის 8 მაისს საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებული სამოქალაქო ინტეგრაციის კონცეფცია მიზნად ისახავს „ტოლერანტობისა და ურთიერთპატივისცემის გარემოს შექმნას საქართველოში მცხოვრებ ყველა პირს შორის, საქართველოს ყველა მოქალაქის უზრუნველყოფას სამოქალაქო, პოლიტიკური, ეკონომიკური და სოციალური უფლებებით სარგებლობისათვის“, აგრეთვე „აუცილებელი პირობების შექმნას ეროვნული უმცირესობების კულტურის შენარჩუნებისა და

განვითარებისათვის, მათი თვითმყოფადობის ძირითადი ელემენტების, კერძოდ, რელიგიის, ენის, ტრადიციებისა და კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისათვის“ (შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფცია, მე-2 თავი, 2009). საქართველოს სახელმწიფო არამხოლოდ კონსტიტუციურად უჭერს მხარს ეთნიკური უმცირესობების განათლებისა და ინტეგრაციის საკითხს, არამედ 2010 წლიდან აქტიურად იწყებს ბილინგვური პროგრამების პილოტირებას არაქართულენოვან სკოლებში.

გარდა ამისა, დაინერგა საგანმანათლებლო და კულტურული ხასიათის პროექტები, რომელთა მიზანია ეროვნული უმცირესობების ინტეგრაცია ქვეყნის მოსახლეობის უმრავლესობასთან. სახელმწიფო პოლიტიკის ინიციატივით დაიწყო არაქართულენოვან სკოლებში სახელმწიფო ენის მხარდაჭერი მულტილინგვური პროგრამების განხორციელება. განათლების სამინისტრომ დაგეგმა და განახორციელა სპეციალურად ბილინგვური პროგრამის მასწავლებლებისათვის ტრენინგები და მოხდა მათი გადამზადება. სამინისტროს მიერ გატარებული ღონისძიებების გარდა, საქართველოში არსებული არასამთავრობო ორგანიზაციები ეთნიკური უმცირესობებისათვის ქმნიან პროგრამებს, რომლებიც ხელს შეუწყობს მათს სამოქალაქო ინტეგრაციასა და განათლებას.

მაგალითად, თბილისში ფუნქციონირებს „სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრი“ (CCIIIR), რომლის ძალისხმევითაც ხორციელდება პროგრამები ეთნიკური უმცირესობების განათლებისა და ინტეგრაციისათვის. ორგანიზაციაში მომზადდა სპეციალური სახელმძღვანელოები არაქართულენოვანი მოსწავლეებისათვის („საიმედო“), ასევე მომზადდა ქართულ-აზერბაიჯანული და ქართულ-სომხური ლექსიკონები, რომლებიც ხელს შეუწყობს არაქართულენოვან მოსწავლეებს ქართული ენის შესწავლაში. „სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრი“ 2011 წლიდან ასევე ახორციელებს პროექტს „გახდი თანამონაწილე“, რომლის მიზანია ეროვნული უმცირესობების წარმომადგენელი ახალგაზრდების სამოქალაქო შეგნების ამაღლება და მათი საზოგადოებრივ ცხოვრებაში აქტიური მონაწილეობის ხელშეწყობა.

გარდა ამ ორგანიზაციისა, ეროვნული უმცირესობების ინტეგრაციის საკითხებზე აქტიურად მუშაობს სამცხე-ჯავახეთში არასამთავრობო ორგანიზაცია „დემოკრატ მესხთა კავშირი“, რომელმაც განახორციელა ინფორმაციული ხასიათისა და ეროვნული თვითშეგნების ამაღლებისაკენ მიმართული პროგრამები. აღნიშნული ორგანიზაცია

აგრეთვე ახორციელებს ზრდასრულთა განათლების პროგრამას.

განათლების საკითხების პარალელურად, აქტიური მუშაობა მიმდინარეობს კულტურის განვითარების კუთხითაც. 2010 წელს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს მხარდაჭერით, დაფინანსდა ალ. გრიბოედოვის სახელობის რუსული, ჰეიდარ ალიევის სახელობის აზერბაიჯანული და პეტროს ადამიანის სახელობის სომხური თეატრები. მათ სპექტაკლები გამართეს როგორც ადგილობრივი მოსახლეობისათვის, აგრეთვე საგასტროლო პროგრამა წარმოადგინეს სომხეთსა და აზერბაიჯანში. ამავე წელს სახელმწიფო დაფინანსებისა და მხარდაჭერის შედეგად, დავით ბააზოვის სახელობის საქართველოს ებრაელთა ისტორიულ-ეთნოგრაფიულმა მუზეუმმა მოაწყო გამოფენა და გამოსცა სამეცნიერო კონფერენციის მასალები „კავკასიის არქეოლოგია, ეთნოლოგია, ფოლკლორისტიკა“. კულტურული მუშაობა მიმდინარეობს აგრეთვე სამუსიკო სკოლებსა და კულტურულ ცენტრებში. 2011 წლის 11 ივნისს, ქ. მარნეულში ჩატარდა მრავალეთნიკური მუსიკალური ფესტივალი სახელწოდებით „ერთი ცის ქვეშ“.

ბოლო წლებში გახშირდა ეთნიკურ უმცირესობათა ტრადიციული დღესასწაულების აღნიშვნა. 2011 წელს გაიმართა აზერბაიჯანის კულტურის დღეები ბოლნისში, ხოლო მარნეულში ნოვრუზ ბაირამის დღესასწაული

(შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციისა და სამოქმედო გეგმის შესრულების მონიტორინგის შედეგები. 2010/2011). აღნიშნული კულტურული სახის აქტივობები მნიშვნელოვანია სამოქალაქო ინტეგრაციისა და კულტურათაშორისი დიალოგის ხელშეწყობისათვის, აგრეთვე ეთნიკური უმცირესობების კულტურული და ეროვნული თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად. ამ მიზნითვე, 2011 წლის სამოქმედო გეგმაში შევიდა ახალქალაქში, ახალციხესა და ნინოწმინდაში საკლუბო დაწესებულებებისა და სახელოვნობო სკოლების განვითარების ხელშეწყობა.

ეთნიკური უმცირესობების კულტურული დღეებისა და ტრადიციული დღესასწაულების აღნიშვნა, კულტურული და ინფორმაციული თვალსაზრისით, გაამდიდრებს ქართულ გარემოს. ხელს შეუწყობს ქართულენოვანი მოსახლეობისათვის მეზობლად მცხოვრები ეთნიკური უმცირესობების ეროვნული ტრადიციების გაცნობას, ხოლო მათ ურთიერთდამოკიდებულებას შეჰმატებს პატივისცემასა და თანაგრძნობას. ამავდროულად, თავიდან ავიცილებთ ეთნიკური უმცირესობების მხრიდან კარჩაკეტილობასა და იზოლაციას. კულტურული და ენობრივი თავისუფლება, ეროვნული უმრავლესობის მხრიდან მათი ტრადიციების დაფასება - გამოიწვევს საპასუხო რეაქციას, რაც საბოლოოდ ხელს შეუწყობს ეთნიკური ჯგუფების

მოქალაქეობრივ და კულტურულ ინტეგრაციას საქართველოში.

კულტურის გზით ინტეგრაცია ერთ-ერთი საშუალებაა ეთნიკური უმცირესობებისათვის სამოქალაქო თვითშეგნების ამაღლებისა და ეროვნული თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია ეთნიკური უმცირესობების ინტერკულტურული განათლების გზით ინტეგრაცია საქართველოში. როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, ამ კუთხით საქართველოში არაერთი ღონისძიება ტარდება. ინტერკულტურული განათლების კუთხით ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ინიციატივაა სახელმწიფოს „საშეღავათო პოლიტიკის“ დანერგვა, რომელიც მიმართულია არაქართულენოვანი სტუდენტების ქართულ უმაღლეს სასწავლებლებში სწავლების ხელშეწყობისკენ.

„საშეღავათო პოლიტიკა“ - ინტერკულტურული განათლებისა და ინტეგრაციის ხელშეწყობისათვის

ინტერკულტურული ურთიერთობებისა და ეთნიკური უმცირესობებისათვის განათლების მიღების ხელშეწყობის მიზნით, საქართველოს მთავრობამ 2009 წლიდან აამოქმედა ე. წ. „საშეღავათო პოლიტიკის“ პროგრამა. პროგრამა გულისხმობდა ერთიან ეროვნულ გამოცდებზე მხოლოდ ზოგადი უნარების ახერბაიჯანული, სომხური, ოსური და აფხაზურენოვანი ტესტების შედეგების საფუძველზე უმაღლეს

სასწავლებლებში სტუდენტების მიღებას. საშეღავათო პოლიტიკის დებულების მიხედვით, „ქართული ენის საგანმანათლებლო პროგრამამ უნდა უზრუნველყოს ის, რომ ერთწლიანი კურსის დამთავრების შემდეგ სტუდენტებს საკმარისად ჰქონდეთ განვითარებული ენობრივი და საკომუნიკაციო უნარები უმაღლეს სასწავლებელში ლექციების ქართულ ენაზე მოსასმენად, გასაგებად და კომუნიკაციის დასამყარებლად, როგორც ლექტორ-მასწავლებლებთან, ისე თანაკურსელებთან – ეს არის წარმატებული სოციალური და პერსონალური ურთიერთობის საწინდარი“ (პოლიტიკის დებულება).

ქართულ ენაში მომზადების საგანმანათლებლო პროგრამის დასრულების შემდეგ სტუდენტს სწავლის გაგრძელების უფლება ექნება ბაკალავრიატის, დიპლომირებული მედიკოსის / სტომატოლოგის / ვეტერინარის ან დიპლომირებული სპეციალისტის საგანმანათლებლო პროგრამაზე მხოლოდ ქართულ ენაზე.

სახელმწიფოს მულტიკულტურული განათლების პოლიტიკამ გარკვეული შედეგები გამოიღო. „საშეღავათო პოლიტიკის“ პროგრამის შესახებ არაქართულენოვან სკოლებსა და მოსახლეობაში ინფორმაციის ფართოდ გავრცელებამ ხელი შეუწყო აღნიშნული პროგრამის ფარგლებში ეროვნულ გამოცდებზე დარეგისტრირებული არაქართულენოვანი აბიტურიენტების რაოდენობის ზრდას. 2008 წელთან

შედარებით ჯერ კიდევ 2010 წელს გამოცდებზე დარეგისტრირებულ აზერბაიჯანულენოვანი აბიტურიენტების რაოდენობა 250-დან 335-მდე გაიზარდა (34%-ით), სომხურენოვანისა - 113-დან 253-მდე (123,8%) (შ. ტაბატაძე. 2011). ხოლო 2012 წელს არაქართულენოვანი აბიტურიენტებისათვის გამოყოფილი იყო სულ 2242 კვოტირებული ადგილი და დარეგისტრირდა 1187 არაქართულენოვანი მოსწავლე (www.naec.ge). უკანასკნელი მონაცემები წინა წლებთან შედარებით არაქართულენოვანი მოსწავლეების საქართველოში ინტეგრაციისადმი გაზრდილ მოტივაციაზე მეტყველებს. აღნიშნული პროგრამა არაქართულენოვან სტუდენტს შესაძლებლობას აძლევს, ისწავლოს საქართველოს ნებისმიერ აკრედიტებულ უნივერსიტეტში. თუმცა, ყველაზე დიდი რაოდენობა არაქართულენოვანი სტუდენტებისა საქართველოს სამ უნივერსიტეტზე ნაწილდება, ესენია: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი და თბილისის სამედიცინო უნივერსიტეტი. არაქართულენოვანი სტუდენტები ყველა სასწავლო დაწესებულებაში ერთი და იმავე პროგრამის მიხედვით სწავლობენ. განსხვავებული პროგრამა გააჩნია მხოლოდ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტს (ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული, როგორც მეორე ენის სწავლების კურიკულუმი, 2010). განსხვავებულობა, უპირველეს ყოვლისა, გამოიხატება პროგრამის

სტრუქტურით. შედარების მიზნით, გთავაზობთ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტისა და ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ენის მოსამზადებელი პროგრამის კურიკულუმებიდან ამონარიდებს:

ილიას სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

პროგრამის სტრუქტურა

სრულუფლებიანი სტუდენტის სტატუსის მინიჭება მოხდება სტუდენტის მიერ პროგრამით გათვალისწინებული კურსების გავლის საფუძველზე. სტუდენტმა უნდა მოაგროვოს 60 კრედიტი შემდეგი კურსების გავლის შედეგად:

პროგრამის სტრუქტურა
<p>სრულუფლებიანი სტუდენტის სტატუსის მინიჭება მოხდება სტუდენტის მიერ პროგრამით გათვალისწინებული კურსების გავლის საფუძველზე. სტუდენტმა უნდა მოაგროვოს 60 კრედიტი შემდეგი კურსების გავლის შედეგად:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ქართული ენის ინტეგრირებული კურსი 1 და 2 – 24 კრედიტი (12 + 12) • ენა და კულტურათმცოდნეობის დიალოგი - 6 კრედიტი • მედიაკურსი 1 და 2 – 12 კრედიტი (6 + 6) • მინიპროექტები - 6 კრედიტი • დარგობრივი ენის კურსი - 6 კრედიტი • წინასაგამოცდო კურსი - 6 კრედიტი <p>თუ სტუდენტი რომელიმე ამ კურსის კომპეტენციას აკმაყოფილებს, მას შეუძლია გაიაროს პროგრამის ფარგლებში შემოთავაზებული სხვა არჩევითი კურსები.</p>

თუ სტუდენტი რომელიმე ამ კურსის კომპეტენციას აკმაყოფილებს, მას შეუძლია გაიაროს პროგრამის

ფარგლებში შემოთავაზებული სხვა არჩევითი კურსები.

თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტი

სასწავლო კურსის დასახელება	კრედიტების რაოდენობა
ქართული ენის სამეტყველო ფუნქციები (ა. ლაპარაკი; ბ. მოსმენა; გ. კითხვა; დ. წერა) – 1	20
ქართული ენის სამეტყველო ფუნქციები (ა. ლაპარაკი; ბ. მოსმენა; გ. კითხვა; დ. წერა) – 2	15
ქართული ენის პრაქტიკული გრამატიკა-1	5
ქართული ენის პრაქტიკული გრამატიკა-2	5
ქართული ენის კომუნიკაციური ასპექტები-1	5
ქართული ენის კომუნიკაციური ასპექტები- 2	5
ქართული ენის ორთოეპია და მართლწერა	5

თითოეული განხილული პროგრამა ოთხი ენობრივი კომპეტენციის: წერის, კითხვის, ლაპარაკისა და მოსმენის უნარების განვითარებას ემსახურება. როგორც სქემიდან ჩანს, ივანე ჯავახიშვილის უნივერსიტეტის პროგრამა კომპეტენციების განვითარების მიხედვით ცალ-ცალკე მიმართულებებადაა დაყოფილი. ამის საპირისპიროდ, ილიაუნის პროგრამა ინტეგრირებულია და თითოეული მიმართულება მოიცავს ოთხივე ენობრივი უნარის განვითარების ხელშეწყობას. ილიაუნის პროგრამის მიხედვით, არაქართველი სტუდენტები თანამშრომლობენ ქართველ სტუდენტებთან, რასაც ქართული ენის ინტეგრირებული კურსი ითვალისწინებს.

ქართველი სტუდენტები ეხმარებიან ეთნიკურ უმცირესობებს სხვადასხვა პროექტის შედგენაში, მასალის მოძიებაში. ქართველ სტუდენტებს ეს დახმარება კრედიტებად ეთვლება. შესაბამისად, ორივე მხარე მოტივირებულია და შედეგიც ეფექტურია (თ. ქვაჭრელიშვილი, 2012).

მკვეთრად განსხვავებული მდგომარეობაა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტის ქართული ენის მოსამზადებელ პროგრამაზე. აქ ეთნიკური უმცირესობები ეთნიკური ნიშნით არიან დაყოფილი და სხვადასხვა ჯგუფში სწავლობენ. მათ ერთმანეთთან შეხება, სასწავლო თვალსაზრისით, თითქმის არ აქვთ. გარდა ამისა, 2011 წლიდან აღნიშნული

პროგრამის სტუდენტები სწავლობენ მათთვის ცალკე გამოყოფილ კორპუსში. ეს ფაქტი იმთავითვე აღიქმება, როგორც ხელისშემშლელი ფაქტორი ქართულ სტუდენტურ საზოგადოებასთან მათი ინტეგრაციისათვის.

აღნიშნულ საკითხთან და ზოგადად ინტეგრაციის პრობლემასთან დაკავშირებით ვესაუბრეთ ზემოთ აღნიშნული პროგრამის, ივანე ჯავახიშვილის უნივერსიტეტის სტუდენტებს. მათ აგრეთვე ვთხოვეთ, დაესახელებინათ ის სირთულეები, რომლებიც უმრავლესობის ენაზე განათლების მიღებისას და ქართულ საზოგადოებაში საკუთარი ადგილის დამკვიდრებისას ხვდებათ.

სტუდენტებთან ინტერვიუს ანალიზი და დასკვნა

სტუდენტებს კარგად აქვთ გაცნობიერებული ინტერკულტურული განათლების მნიშვნელობა. მიიჩნევენ, რომ ეს არის საშუალება, რომელიც მათ სრულ საზოგადოებრივ ინტეგრაციას ხელს შეუწყობს. სრულ ინტეგრაციაში ისინი მოიაზრებენ სრულუფლებიან მოქალაქეობას, ენის კარგად ცოდნას, კარგად ანაზღაურებად სამუშაოს, პატივისცემასა და აღიარებას საზოგადოების დანარჩენი წევრებისაგან.

„მე მინდა ეკონომისტი გამოვიდე, მინდა ქართული კარგად ვისწავლო და კარგი სამუშაო ვიპოვო“. „როცა სოფელში ვცხოვრობდი, ქართულს კარგად არ ვსწავლობდი. ახლა თბილისში ვცხოვრობ. ქართული

კარგად უნდა ვისწავლო, რომ ყველაფრის გაკეთება ისე შევძლო, როგორც ამას ქართველები აკეთებენ“ - გამოხატავენ სტუდენტები საკუთარ მოტივაციას ქართული ენის შესწავლის მიმართ. მათთან საუბრიდან გამომდინარე, რომ საცხოვრებელი გარემოსა და ფონის შეცვლამ სწავლის მოტივაცია გაზარდა. ისინი არაქართულენოვან სკოლებში სწავლობდნენ, გარემოც არაქართულენოვანი იყო. მოსწავლეები ქართული ენისა და კულტურის გაცნობის საჭიროებას ყოველდღიურ ცხოვრებაში ვერ ამჩნევდნენ. დღეს მათი ინტერესები, გარემოს შეცვლის შედეგად, გარკვეულწილად შეიცვალა. „რაც თბილისში გადმოვედი, მიწვეს ქართულად ლაპარაკი. მაღაზიაში, ქუჩაში, როცა რაღაცის კითხვა მინდა. სკოლაში ქართული მარტო ქართულის გაკვეთილზე მჭირდებოდა...“ - ამბობს არაქართულენოვანი სტუდენტი.

არაქართულენოვანი სტუდენტების უმრავლესობისათვის სასურველია, რომ უნივერსიტეტში სასწავლო გარემო უფრო მეტად ქართული იყოს. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, „საშეღავათო პოლიტიკის“ ფარგლებში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტში არაქართულენოვანი მოსწავლეები, ეთნიკურად აზერბაიჯანელები და სომხები უნივერსიტეტის ერთ სასწავლო კორპუსში სწავლობენ. აქ ქართულენოვანი სტუდენტები არ არიან. გარდა ლექციებისა, მათ უნივერსიტეტში ქართულ ენაზე

საუბარი და მოსმენა არ უწევთ. შესვენებაზე ერთმანეთთან მშობლიურ ენაზე მეტყველებენ. ეთნიკურად სომხებსა და აზერბაიჯანელებს ერთმანეთთან ურთიერთობაც უჭირთ. მათ ერთმანეთის ენა არ იციან, ქართული ენისა და სხვა საერთო ენების არასაკმარისად ფლობის გამო კი ურთიერთობას თავს არიდებენ. სტუდენტების აზრით, კარგი იქნებოდა, თუ უნივერსიტეტში ქართულენოვანი სტუდენტებიც ისწავლიდნენ. ამ გზით მეტ ქართველ მეგობარს შეიძენდნენ, ერთმანეთს აზრებს ქართულ ენაზე გაუზიარებდნენ. ეს მათ ერთმანეთის შესახებ ინფორმაციის გაგებისთვის, ერთმანეთის ტრადიციებისა და კულტურის უფრო კარგად გაცნობისთვის დაეხმარებოდათ. გარდა ამისა, მათი სურვილია, გაეცნონ ქართულ სტუდენტურ ცხოვრებას. მოიქცნენ ისე, როგორც ქართველები იქცევიან.

„შესვენებაზე გარეთ მხოლოდ საჭიროების შემთხვევაში გავდივართ. ოთახში ვლაპარაკობთ ხოლმე. სხვა სტუდენტებს არ ვიცნობ“. კითხვაზე, თუ რას მოუტანდათ მათ ქართველ სტუდენტებთან ყოველდღიური ურთიერთობის შესაძლებლობა, მათ გვიპასუხეს, რომ ამით საშუალება მიეცემოდათ, კარგად გასცნობოდნენ ქართველ ახალგაზრდებს. ისინი დაეხმარებოდნენ ზოგიერთი პრობლემის მოგვარებაში, რასაც, მაგალითად, ლექტორს ვერ სთხოვენ. ერთად წავიდოდნენ კინოში ან კლუბში... „თბილისს ჯერ კარგად არ ვიცნობ.

მეცავს ერთი-ორი მეგობარი, ჩემი მეზობელი. როცა სადმე წასვლა მინდა, მათ ვეკითხები. ხანდახან ისინი რესტორანშიც მპატიუებენ“ - აღნიშნავს ერთ-ერთი სტუდენტი ბიჭი და სურს, რომ უფრო მეტ ქართველთან იმეგობროს.

მნიშვნელოვანია აგრეთვე მათ მიმართ ქართული საზოგადოების განწყობის ზოგადი შეფასება. ისინი აღნიშნავენ, რომ ენის არცოდნა მათ ხშირად აყენებთ უხერხულ სიტუაციებში. უხერხული სიტუაციები იქმნება ყოველდღიურ ცხოვრებაში: ხშირად ჰქონიათ შემთხვევა, როდესაც მაღაზიებში რაიმეს ყიდვის დროს, ან ტრანსპორტით მგზავრობისას, ქართულად ცუდად ლაპარაკის გამო, მათთვის დაუცინიათ. თუმცა, ამავედროულად, აღნიშნავენ, რომ ქართული სამეზობლო გარემო მათ მიმართ კეთილგანწყობილია, მათთან ურთიერთობას არ გაუზიარებენ. განსაკუთრებით აღნიშნავენ თანატოლების გვერდით დგომასა და მხარდაჭერას. „დიდი ასაკის ადამიანებთან ლაპარაკი მიძინებდა, ისინი ხშირად მეკითხებიან, რა ეროვნებისა ვარ. ალბათ იმიტომ, რომ ქართულს ცუდად ვლაპარაკობ. ჩემს ტოლ ბიჭებთან ვმეგობრობ“.

დასახელებული პრობლემების გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლებს ჰქონდეთ უფრო მეტად ქართული გარემო და ქართველებმა ისინი მიიღონ, როგორც მათი საზოგადოების, მათი

ყოველდღიური ცხოვრების მიმართ, აგრეთვე საქართველოს შემადგენელი ნაწილი. ქართული ეთნიკურად და ენობრივად სახელმწიფოსა და ქართველი მრავალფეროვანი ისტორიული ახალგაზრდების ზოგადი წარსული. მშვიდობიანი კეთილგანწყობილი დამოკიდებულება თანაცხოვრებისა და ეთნიკური მრავალფეროვნების შენარჩუნების ეთნიკური განსხვავებულობის მიმართ პროგრესული ნაბიჯია თვალსაზრისით მნიშვნელოვანია, რომ ტოლერანტულობისაკენ. ამის მიზეზი ყველა კომპეტენტური ინსტიტუცია, შეიძლება იყოს როგორც ზოგადად თითოეული მოქალაქე დაეხმაროს და ტოლერანტული დამოკიდებულების ხელი შეუწყოს საქართველოში განვითარების ტენდენცია ეთნიკური მცხოვრებ ეთნიკურ უმცირესობებს და რელიგიური მრავალფეროვნების სოციალიზაციაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

აბიტურიენტთა რეგისტრაციის შედეგები. გამოცდები ეროვნული ცენტრი, 2012 [Online] Available: <http://www.naec.ge/erovnuli-erovnuli-gamocdebi/ertiani-erovnuli-gamocdebi-siakhleebi/2754-2012-tslis-erthiani-erovnuli-gamocdebis-abiturienttha-registraciis-shedegebi.html?lang=ka-GE> [Accessed 9 Juli 2012]

ტაბატაძე, 2010 – შ. ტაბატაძე, ბილინგვური განათლების პროგრამები; რა არჩევანი აქვთ საქართველოში საჯარო სკოლებს. ჟურნალი ბილინგვური განათლება №1. [Online] <http://www.bilingualeducation.ge/articles/id/13> [Accessed 18 April 2012]

ქვაჭრელიშვილი, 2012 – თ. ქვაჭრელიშვილი, არაქართველ სტუდენტთა ინტეგრაციის პრობლემები უმაღლესი სკოლის მოსამზადებელი პროგრამის ფარგლებში. სამაგისტრო ნაშრომი.

შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფცია, 2009 [Online] Available <http://diversity.ge/geo/concept.php> [Accessed 21 November 2012]

შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფციის და სამოქმედო გეგმის შესრულების მონიტორინგის შედეგები. 2010/ 2011, სახალხო დამცველთან არსებული ეროვნულ უმცირესობათა საბჭო.

შოფტჰალერი, 1984 - Schoefthaler, T. (1984)‘Multikulturelle und Transkulturelle Erziehung:Zwei Wege zu kosmopolitischen kulturellen Identitaeten‘[Online] International Review of Education, Vol. 30, N 1, pp.11-24. Avaliable:www.jstor.org/discover/10.2307/3444200[Accessed 15 November 2012]

Elene Jajanidze

Center for Civil Integration and Inter-Ethnic Relations

The Problem of Civil Integration Development in Georgia

ABSTRACT

The article dedicates to present the importance of civil integration and intercultural education. The article presents the problem of civil integration for non-Georgian citizens. The paper suggests several difficulties and methods to overcome the problems. The paper also presents the importance of intercultural education and activities of social integration in Georgia. At last, the article suggests the analyses of non-georgian-student's appearance about difficulties by integration process in Georgia.